

ฐานข้อมูลประชาชนชาวบ้าน

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งยาว

ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

คำนำ

ครุภูมิปัญญาไทยหรือที่ยกย่องกันว่าปราชญ์ชาวบ้าน มีความหลากหลายตามความถนัด และการปฏิบัติของแต่ละคน ซึ่งมีองค์ความรู้ที่มีการหล่อหลอม ซึมซับ บ่มเพาะ คั้นคว้า ทดลองโดยใช้วิถีชีวิต ของตนเองเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ เพื่อทดสอบความถูกต้องแล้วคิดสรรกลั่นกรองสิ่งที่มีคุณค่าแก่ชีวิต แก่แผ่นดิน ถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้สืบสานทั้งที่เป็นมรดกและทั้งที่เป็นสมบัติทางปัญญา การสืบสาน การถ่ายทอดผ่านรูปแบบต่างๆ ดังนั้นประสบการณ์ ความคิดและวิถีการดำรงชีวิตของครุภูมิปัญญาไทยแต่ละท่านล้วนเป็นขุนทรัพย์ทางปัญญาที่สำคัญของแผ่นดิน องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งยาว ได้เล็งเห็นความสำคัญของปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญา ท้องถิ่น จึงได้จัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้มีความรู้ความสามารถ และได้เผยแพร่เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งยาว

ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรองร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอด สืบต่อกันมาเพื่อใช้ แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

๑. **ด้านเกษตรกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิค การเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหามลพิษทางดิน การแก้ปัญหาด้าน การผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

๒. **ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชน ท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทาง หัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. **ด้านการแพทย์แผนไทย** ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพ ของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพร อันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษา และสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

๔. **ด้านศิลปกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขา ต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และ นันทนาการ

๕. **ด้านโภชนาการ** ได้แก่ ความสามารถในการเลือกรองร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและ ยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากร

ครูภูมิปัญญา

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้จัดทำนิยามความหมายของครูภูมิปัญญาและครูภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

ครูภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใด เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญา ดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ศิลปะพื้นบ้านรำโนราห์

เจ้าของเรื่อง : คุณชัน ทวีตา บ้านเลขที่ ๙๕/๕ หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เป็นประชาชนชาวบ้านด้านศิลปะประเพณี พร้อมทั้งเป็นผู้มีความสามารถในการรำโนราห์ และร่วมสืบสานศิลปะพื้นบ้าน เผยแพร่ สืบสาน บ่มเพาะให้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม หมู่ที่ ๖ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง พร้อมด้วยถ่ายทอดศิลปะการแสดงแก่บุคคลทั่วไป นักเรียน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ และประชาชนที่สนใจและรักในการรำโนราห์ ชุมชนหมู่บ้านทุ่งมะขามป้อมนั้น เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น การรำโนราห์เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถที่จะถ่ายทอดศิลปะพื้นบ้านไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดกันต่อไป คุณป้าชัน ทวีตา จึงได้สอนและถ่ายทอดศิลปะพื้นบ้านรำโนราห์ให้นักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อมตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ มาแล้วจำนวน ๔ รุ่น ชื่อ - สกุล (นักแสดง หรือหัวหน้าคณะ ที่อยู่ โทรศัพท์)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น : คุณชัน ทวีตา บ้านเลขที่ ๙๕/๕ ต.ทุ่งยาว อ.ปะเหลียน จ.ตรัง

โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามป้อม หมู่ที่ ๖ ต.ทุ่งยาว อ.ปะเหลียน จ.ตรัง (คุณครูสุรศักดิ์ อรุณรัตน์ โทร. ๐๙๑-๓๑๐๙๓๑๙

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจักสาน

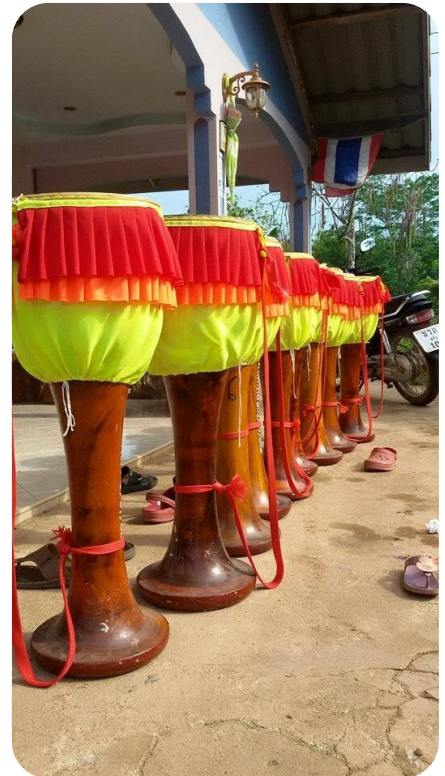
เจ้าของเรื่อง : คุณวัชรีย์ แดงมาต หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เป็น
ปราชญ์ชาวบ้านด้าน หัตถกรรม ภูมิปัญญาการจักสาน เช่น สานกระเป่า หมวก ตะกร้า สิ่งที่จะ
ทำให้งานออกมาดีนั้น จะต้องมีความตั้งใจ มีมานะอดทน มี ความชำนาญ ภูมิปัญญาของปราชญ์
ชาวบ้านการจักสานไม้ไผ่ เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตมนุษย์ มาช้านาน
จัดเป็นงานหัตถกรรมที่เก่าแก่ที่สุดประเภทหนึ่ง และแบบใช้เส้นพลาสติก เพื่อสนองประโยชน์ใช้
สอยการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ เครื่องจักสานไม้ไผ่ก่อกำเนิดขึ้นมาจากชีวิตความเป็นอยู่ระดับ
พื้นบ้าน ในสังคม ชนบทภาคเกษตรกรรม ภาคประมง จะใช้ช่วงเวลาว่างหลังจากการทำไร่ ทำนา
เลือกใช้ ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น มาผลิตงานหัตถกรรม ด้วยใจรัก เพื่อความสุข ความ
เพลิดเพลิน ตลอดจนสนองประโยชน์ใช้สอยต่อตนเองและครอบครัว และวิวัฒนาการเรื่อยมาจาก
คนรุ่นหนึ่ง ไปยังอีกรุ่นหนึ่งต่อกันไป เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ดีที่สุด มีการพัฒนารูปแบบ
ผลิตภัณฑ์ ให้สวยงาม นำใช้ในการอุปโภคบริโภค หรือใช้สอยในพิธีกรรมทางศาสนาและ
วัฒนธรรม

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การตีกลองยาว

เจ้าของเรื่อง : คุณสมพงศ์ ยงค์หนู หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ประชาญ์
ชาวบ้านด้านศิลปะ ประเพณี เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถในการตีกลองยาว และสอนการตี
กลองยาว มีกลุ่มสมาชิก เป็นชาวบ้านผู้ที่สนใจการตีกลองยาว กลองยาวของหมู่ที่ ๔ บ้านหนอง
หว้า ได้รับการเชิญให้ไปตีกลองยาวในงานพิธีต่างๆ เช่น ทอดกฐินวัดหนองหว้า งานเลี้ยงต้อนรับ
ต่างๆ ซึ่งทางกลุ่มตั้งใจฝึก และสืบสานการตีกลองยาวมาอย่างช้านาน และเผยแพร่ให้กับลูกหลาน
ชาวบ้านและประชาชนทั่วไปที่สนใจ สามารถมาเรียนรู้ได้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้าน
ศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่ รุ่นสู่รุ่น สืบไป

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำไม้กวาด

เจ้าของเรื่อง : คุณสมใจ ขวัญทอง หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ประชาชน
ชาวบ้านด้านหัตถกรรม (การทำไม้กวาดดอกหญ้า) ในปัจจุบันการทำไม้กวาดมีหลากหลายรูปแบบ
มีทั้งแบบพลาสติก เส้นไม้กวาดเป็นพลาสติก หรือแม้แต่ในปัจจุบันมีเครื่องอำนวยความสะดวก
เช่น เครื่องตัดฟ่อน ฯลฯ การทำไม้กวาดดอกหญ้าจึงถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมที่ทำกันมา
อย่างช้านาน ในหมู่บ้านหนองหว้า มีลักษณะเป็นพื้นที่อุดมไปด้วยป่าเขา และมี
ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำช่องใส่ปลา

เจ้าของเรื่อง : คุณโหยบ แดงมาต หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง **ปราชญ์ชาวบ้าน**ด้านหัตถกรรม ภูมิปัญญาด้านการจักสาน (การทำช่องใส่ปลา) การสานช่องใส่ปลาด้วยไม้ไผ่ เป็นสิ่งที่สมัยก่อนนิยมมาก เพราะในชนบทจะอุดมไปด้วย ป่าเขา ลำเนาไพร ทุ่งนา แม่น้ำ ซึ่งปัจจุบันก็ยังคงมีให้เห็นในแถวชนบทแต่อาจจะปรับเปลี่ยน ประยุกต์ไปตามยุคสมัย ช่องใส่ปลาใช้สำหรับใส่ปลาที่จับได้จะมีลักษณะโดดเด่น คล้ายๆชะลอม แต่สานแน่น และสูง ดูไปอีกแบบจะคล้ายๆโถงสมัยโบราณ ปัจจุบัน ช่องใส่ปลา มีให้เห็นไม่มากแล้ว ในบ้านหนองหว้า มีการทำช่องใส่ปลา ไว้ให้ลูกหลาน ประชาชนทั่วไปได้เรียนรู้การฝึกทำ เป็นการเผยแพร่วิธีการ สืบสาน ถ่ายทอด ให้บุคคลที่สนใจได้เสริมสร้างรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่งด้วย

